Zákon o přenesené působnosti

Návrh zákona č. 38 – doplnění seznamu zákonů Fóra lidu, prováděcí zákon k Občanské ústavě ČR (OIPD)

Fórum lidu · pracovní návrh ze dne 2. 11. 2026

Postavení návrhu: Zákon provádí čl. 111, 116, 118 a 124 Občanské ústavy a plní úkol, který ukládá § 20 odst. 3 zákona o územně-správním uspořádání (č. 14): do 2 let od účinnosti ústavy rozhodnout, kterou dosavadní přenesenou působnost obcí a krajů si celky ponechají s úhradou nákladů a kterou převezmou instituce veřejné služby. Dnes vykonávají státní správu všechny obce v základním rozsahu, obce s pověřeným obecním úřadem, 205 obcí s rozšířenou působností a 14 krajů, a stát jim na to přispívá jen zčásti. Zákon stanoví výčet agend, úroveň, na které se vykonávají, pravidla retrográdní subsidiarity (obec může agendu svěřit výš a vzít zpět), plnou úhradu nákladů státem, kdo v agendě rozhoduje a za rozhodnutí odpovídá, kontrolu zákonnosti a přechod agend z obcí s rozšířenou působností a obcí s pověřeným obecním úřadem na 76 obnovených okresů. Navazuje na ústavní zákon o přechodu (č. 31), ústavní zákon o zemích a o přechodu územní samosprávy (č. 32), zákony o veřejné službě informační (č. 21), správní (č. 22) a kontrolní (č. 20), zákon o přestupcích (č. 35) a zákon o sociální pomoci (č. 39). Vychází z autorovy Hlavy 3 (čl. 69) a Východisek (bod 15) na forumlidu.cz/oipd. Schvalují jej občané v referendu.

NÁVRH

ZÁKON

ze dne ……. 20..

o výkonu státní správy územními samosprávnými celky (zákon o přenesené působnosti)

Občané České republiky se v referendu usnesli na tomto zákoně:

ČÁST PRVNÍ – ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

§ 1 – Předmět úpravy

Tento zákon upravuje podle čl. 111 a 118 Občanské ústavy České republiky (dále jen „ústava“) a § 20 zákona o územně-správním uspořádání

a) které agendy státní správy vykonávají obce, okresy, kraje a země (přenesená působnost) a které instituce veřejné služby,

b) svěřování a odnímání výkonu agend mezi celky a institucemi veřejné služby,

c) úhradu nákladů přenesené působnosti státem,

d) rozhodování, odpovědnost a kontrolu v přenesené působnosti,

e) přechod agend z obcí s rozšířenou působností a obcí s pověřeným obecním úřadem na okresy.

§ 2 – Vymezení pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

a) **agendou** souhrn úkonů a rozhodnutí podle jednoho nebo více předpisů uvedených v příloze,

b) **vykonavatelem** obec, okres, kraj, země nebo instituce veřejné služby, která agendu na určitém území vykonává,

c) **odpovědnou institucí** instituce veřejné služby uvedená u agendy v příloze, která zajišťuje jednotné informační systémy, metodiku, vzdělávání úředníků, úhradu nákladů a kontrolu zákonnosti,

d) **kontaktním místem** pracoviště, na kterém lze podat žádost nebo převzít doklad v agendě, kterou vykonává jiný vykonavatel.

§ 3 – Zásady

(1) Agenda se vykonává co nejblíže občanům (čl. 111 odst. 1 ústavy). Úkon, který to umožňuje, lze učinit elektronicky nebo listinně na kontaktním místě v kterékoli obci, která jím je, a v každém okrese (§ 20 odst. 2 zákona o územně-správním uspořádání).

(2) Celek vykonává státní správu jen s plnou úhradou nákladů (čl. 118 ústavy). Agendu nelze celku svěřit ani rozšířit bez současného zajištění úhrady.

(3) Občan nesmí být nucen předkládat údaje, které již vede některý veřejný rejstřík.

(4) O právech a povinnostech nerozhoduje stroj; výpočet nebo kontrolu údajů může provést počítač, rozhodnutí však vydává člověk (čl. 5 odst. 2 ústavy).

ČÁST DRUHÁ – ROZDĚLENÍ AGEND

§ 4 – Výchozí rozdělení

(1) Agendy uvedené v příloze vykonávají na svém území vykonavatelé uvedení v jejím sloupci „Vykonává“. Agendy, které příloha neuvádí, vykonávají

a) obce, šlo-li dosud o přenesenou působnost všech obcí,

b) okresy, šlo-li dosud o přenesenou působnost obcí s pověřeným obecním úřadem nebo obcí s rozšířenou působností,

c) kraje, šlo-li dosud o přenesenou působnost krajů,

d) instituce veřejné služby určené kompetenčním zákonem, šlo-li dosud o působnost správních úřadů státu.

(2) Země vykonává jen agendu, kterou jí svěří nižší celky podle § 6 nebo zákon schválený v referendu.

(3) Hlavní město Praha vykonává agendy obce, okresu a kraje; jejich rozdělení mezi město a městské části stanoví statut hlavního města Prahy.

§ 5 – Územní plánování

(1) Územní plán obce pořizuje obec ve vlastní působnosti a schvalují nebo odmítají jej občané obce v místním referendu (čl. 116 ústavy). Na žádost obce jej pořídí okres za úhradu nákladů.

(2) Zásady územního rozvoje kraje pořizuje kraj a schvalují je občané kraje v krajském referendu; celostátní zásady územního rozvoje pořizuje Veřejná služba správní (§ 13 zákona o veřejné službě správní).

(3) Při pořízení územního plánu se zjistí a v referendu zvlášť zveřejní názor občanů, kteří žijí nebo vlastní nemovitosti v nejbližším okolí řešené plochy; má-li změna plochy pro ně podstatný dopad, hlasují o ní nejprve v místní anketě (čl. 116 ústavy).

§ 6 – Svěření agendy vyššímu vykonavateli

(1) Obec, okres nebo kraj může na základě místního referenda svěřit výkon agendy, kterou podle tohoto zákona vykonává, vyššímu celku, společné službě obcí (§ 9 odst. 3 zákona o územně-správním uspořádání) nebo odpovědné instituci (čl. 111 odst. 2 ústavy). Vyšší vykonavatel nebo odpovědná instituce svěření nemůže odmítnout.

(2) Svěření je účinné prvním dnem kalendářního čtvrtletí následujícího po uplynutí 3 měsíců od vyhlášení výsledku referenda. Úhrada nákladů přechází na nového vykonavatele týmž dnem.

(3) Svěření se zapíše do rejstříku pravomocí (§ 11 zákona o územně-správním uspořádání).

(4) Na svěření výkonu agendy přenesené působnosti podle tohoto zákona se § 9 odst. 2 zákona o územně-správním uspořádání nepoužije; dohoda ani souhlas občanů vyššího celku se nevyžaduje, úhradu nákladů upravuje část třetí a svěření trvá, dokud je nižší celek nevezme zpět (§ 7 tohoto zákona a § 10 zákona o územně-správním uspořádání).

§ 7 – Převzetí agendy obcí

(1) Obec může na základě místního referenda převzít výkon agendy, kterou podle tohoto zákona vykonává okres nebo kraj, pro své území nebo spolu s jinými obcemi ve společné službě obcí, a stejným způsobem ji kdykoli svěřit zpět (čl. 111 odst. 2 ústavy).

(2) Převzetí je účinné prvním dnem kalendářního čtvrtletí následujícího po uplynutí 6 měsíců od vyhlášení výsledku referenda, prokáže-li obec do té doby odpovědné instituci, že

a) agendu budou vykonávat úředníci s odbornou způsobilostí podle § 12 odst. 3,

b) je připojena k informačním systémům agendy,

c) zajistí zastupitelnost úředníků a dostupnost úřadu nejméně 2 dny v týdnu.

(3) Neprokáže-li obec podmínky podle odstavce 2, oznámí jí to odpovědná instituce do 30 dnů s odůvodněním; obec se může obrátit na soud. Převzetí je pak účinné dnem, kdy obec podmínky prokáže.

(4) Agendu, která podle přílohy patří odpovědné instituci, nelze převzít; obec však může být jejím kontaktním místem.

§ 8 – Přechod při svěření a převzetí

Při svěření a převzetí agendy přecházejí movité věci, práva a závazky, zaměstnanci, spisy a údaje podle čl. 13 ústavního zákona o zemích a o přechodu územní samosprávy. Zahájená řízení dokončí dosavadní vykonavatel, nedohodnou-li se jinak.

ČÁST TŘETÍ – ÚHRADA NÁKLADŮ

§ 9 – Úhrada

(1) Stát hradí vykonavateli plné náklady na výkon přenesené působnosti (čl. 118 ústavy), a to

a) sazbou za úkon u agend, v nichž lze úkony spočítat (doklady, registry, zápisy, ověření, výpisy, povolení),

b) paušálem na obyvatele u agend, v nichž úkony spočítat nelze (sociálně-právní ochrana dětí, sociální práce, ochrana přírody, vodoprávní dozor a podobně),

c) skutečnými náklady u voleb, referend a mimořádných událostí.

(2) Způsob úhrady u jednotlivých agend stanoví příloha.

(3) Úhradu vyplácí odpovědná instituce z kapitoly státního rozpočtu čtvrtletně předem podle počtu úkonů a obyvatel v předchozím roce; rozdíl se vyrovná do 3 měsíců po skončení roku. Úhrada se hradí v plné výši i v době rozpočtového provizoria.

§ 10 – Sazebník úhrad

(1) Sazby za úkon a paušály stanoví sazebník úhrad, který vydává Národní rada nařízením (čl. 60 ústavy) na návrh odpovědných institucí po zveřejnění stanoviska Veřejné služby kontrolní. Sazba odpovídá průměrným skutečným nákladům úkonu u vykonavatelů, kteří agendu vykonávají hospodárně.

(2) Sazebník úhrad se přezkoumá nejméně jednou za 2 roky. Kterýkoli vykonavatel může podat námitku, že úhrada nepokrývá náklady; Veřejná služba kontrolní ji prověří a výsledek zveřejní.

(3) Sazebník úhrad mohou občané změnit nebo zrušit v referendu (čl. 59 odst. 3 ústavy).

(4) Sazebník úhrad není sazebníkem plateb občanů. Platby, které za úkony platí občané, stanoví sazebník plateb schválený v referendu (čl. 96 odst. 2 písm. b) ústavy, § 13 zákona o veřejných financích a České národní bance); výnos platby připadá vykonavateli a odečte se od úhrady.

§ 11 – Výchozí úhrada

(1) Do účinnosti prvního sazebníku úhrad, nejdéle však 2 roky ode dne přechodu podle § 16, hradí stát vykonavateli paušál ve výši, v jaké stát přispíval na výkon přenesené působnosti obci nebo kraji v posledním roce před účinností ústavy, zvýšené o míru inflace, a přepočtený podle toho, které agendy vykonavatel převzal nebo předal.

(2) Do schválení sazebníku plateb se správní poplatky vybírají podle zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, a připadají vykonavateli, který úkon provedl.

ČÁST ČTVRTÁ – ROZHODOVÁNÍ A ODPOVĚDNOST

§ 12 – Rozhodující služebník

(1) V přenesené působnosti rozhoduje jménem celku volený rozhodující služebník (čl. 83 odst. 2 ústavy), a to

a) v obci starosta, nebo vedoucí úřadu pro agendu, kterého pro ni zvolili občané obce,

b) v okrese přednosta okresu, nebo vedoucí odboru, kterého pro agendu zvolili občané okresu; v přestupcích vždy volený vedoucí přestupkového oddělení (§ 11 zákona o přestupcích),

c) v kraji hejtman, nebo vedoucí odboru, kterého pro agendu zvolili občané kraje,

d) v odpovědné instituci její rozhodující zaměstnanec podle zákona o příslušné veřejné službě.

(2) Rozhodnutí připravuje a vydává úředník vybraný ve veřejné soutěži jménem voleného rozhodujícího služebníka, který za ně osobně odpovídá. Volený služebník může rozhodnutí kdykoli změnit nebo zrušit; pravomocné rozhodnutí, z něhož někdo v dobré víře nabyl práva, jen postupem podle správního řádu. Na rozhodnutí se uvede jméno úředníka, který je vydal, i voleného služebníka, který za ně odpovídá.

(3) Úředník, který vydává rozhodnutí, musí mít odbornou způsobilost, kterou stanoví nařízení Národní rady; do jeho vydání se použijí předpisy o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků.

(4) Je-li volený služebník nebo úředník podjatý, zejména jde-li o věc jeho, osoby jemu blízké nebo celku jako vlastníka, rozhodne ve věci vykonavatel nejbližšího vyššího celku; u kraje rozhodne odpovědná instituce.

§ 13 – Opravné prostředky

(1) Proti rozhodnutí v přenesené působnosti lze do 15 dnů od doručení podat námitky k volenému rozhodujícímu služebníkovi, který za rozhodnutí odpovídá. Ten o nich osobně rozhodne do 30 dnů; rozhodnutí o námitkách podepisuje sám.

(2) Proti rozhodnutí o námitkách lze podat žalobu k soudu podle soudního řádu správního; o námitkách proti rozhodnutí o přestupku platí zákon o přestupcích.

(3) Nestanoví-li tento zákon jinak, postupuje se podle správního řádu (zákon č. 500/2004 Sb.) a zvláštních zákonů; ustanovení o odvolání k nadřízenému správnímu orgánu se nepoužijí.

(4) Rozhodnutí v přenesené působnosti mohou občané celku zrušit nebo změnit v referendu na základě petice (občanské veto, čl. 20 odst. 1 písm. g) ústavy), nezasahuje-li tím do práv nabytých v dobré víře.

ČÁST PÁTÁ – KONTROLA A OTEVŘENOST

§ 14 – Kontrola zákonnosti

(1) Odpovědná instituce kontroluje u vykonavatelů jen zákonnost výkonu agendy (čl. 114 odst. 2 ústavy). Může vyžádat podklady, provést kontrolu na místě a vyzvat vykonavatele k nápravě ve lhůtě nejméně 30 dnů.

(2) Nezákonné rozhodnutí může odpovědná instituce do 1 roku od jeho právní moci zrušit nebo změnit v přezkumném řízení podle správního řádu; rozhodnutí vydává její rozhodující zaměstnanec.

(3) Selhává-li vykonavatel v agendě opakovaně a závažně, zejména nevydává-li rozhodnutí ve lhůtách, může odpovědná instituce navrhnout krajskému soudu, aby výkon agendy dočasně, nejdéle na 1 rok, svěřil nejbližšímu vyššímu celku nebo jí samé. O dalším trvání rozhodnou občané celku v místním referendu.

(4) Hospodaření s úhradou kontroluje Veřejná služba kontrolní (čl. 100 ústavy).

§ 15 – Otevřenost

(1) Každý vykonavatel zveřejňuje za každou agendu počet úkonů a rozhodnutí, průměrnou dobu vyřízení, náklady na úkon, výši úhrady a jména voleného služebníka a úředníků, kteří v agendě rozhodují (čl. 68 ústavy).

(2) Odpovědná instituce zveřejňuje srovnání vykonavatelů a podklady pro občanské hodnocení podle zákona o občanském hodnocení institucí veřejné služby.

ČÁST ŠESTÁ – PŘECHOD Z OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ A OBCÍ S POVĚŘENÝM OBECNÍM ÚŘADEM

§ 16 – Den přechodu

(1) Agendy, které podle tohoto zákona přecházejí z obcí s rozšířenou působností a obcí s pověřeným obecním úřadem na okresy, přecházejí prvním dnem kalendářního čtvrtletí následujícího po uplynutí 6 měsíců od ustavení orgánů okresu, nejpozději však uplynutím 2 let od účinnosti ústavy; nabude-li tento zákon účinnosti později než 1 rok po účinnosti ústavy, nejpozději uplynutím 1 roku od jeho účinnosti (dále jen „den přechodu“).

(2) Agendy, které přecházejí na odpovědnou instituci, přecházejí dnem, kdy do ní byl začleněn dosavadní správní úřad podle zákona o příslušné veřejné službě, nejpozději však uplynutím 2 let od účinnosti ústavy; nabude-li tento zákon účinnosti později než 1 rok po účinnosti ústavy, nejpozději uplynutím 1 roku od jeho účinnosti (čl. 124 ústavy).

(3) Do dne přechodu vykonávají obce a kraje dosavadní přenesenou působnost podle dosavadních předpisů (§ 20 odst. 3 zákona o územně-správním uspořádání).

§ 17 – Volba obcí před dnem přechodu

(1) Obec s rozšířenou působností nebo s pověřeným obecním úřadem může nejpozději 3 měsíce přede dnem přechodu na základě místního referenda rozhodnout, že agendu podle přílohy převezme pro své území, nebo spolu s obcemi svého dosavadního správního obvodu, které s tím vyslovily souhlas v místním referendu, jako společná služba obcí; § 7 odst. 2 a 3 se použije obdobně.

(2) Okres a obec, která byla obcí s rozšířenou působností, se mohou dohodnout, že okres bude v budově obce provozovat své pracoviště nebo kontaktní místo, aby se úřad občanům nevzdálil. Náklady nese okres z úhrady.

§ 18 – Přechod zaměstnanců, majetku, spisů a řízení

(1) Dnem přechodu přecházejí na okres, na jehož území obec leží,

a) pracovněprávní vztahy zaměstnanců obce zařazených k výkonu přecházející agendy,

b) movité věci, informační technika a licence, které sloužily výhradně k jejímu výkonu,

c) spisy, evidence a údaje v informačních systémech,

d) práva a povinnosti ze zahájených řízení.

(2) Zasahuje-li správní obvod obce s rozšířenou působností do území více okresů, přecházejí zaměstnanci, věci a spisy podle podílu na agendě z území každého okresu; nedohodnou-li se okresy a obec do 3 měsíců přede dnem přechodu, rozhodne o rozdělení odpovědná instituce.

(3) Zahájená řízení dokončí nástupce podle dosavadních předpisů; lhůty běží dál a den přechodu je nepřerušuje.

(4) Pravomocná rozhodnutí, zápisy, osvědčení a oprávnění vydaná dosavadními vykonavateli zůstávají v platnosti.

(5) Jinak se postupuje podle čl. 13 a 14 ústavního zákona o zemích a o přechodu územní samosprávy a podle ústavního zákona o přechodu na Občanskou ústavu a o kontinuitě právního řádu.

§ 19 – Odkazy v dosavadních předpisech

Kde dosavadní předpis svěřuje působnost obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností nebo pověřenému obecnímu úřadu, rozumí se tím ode dne přechodu okres, nebo obec či společná služba obcí, která agendu převzala podle § 7 nebo 17; kde ji svěřuje krajskému úřadu, rozumí se tím kraj, nestanoví-li příloha jinak.

ČÁST SEDMÁ – ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 20 – Přezkum

Do 3 let od účinnosti tohoto zákona předloží Národní rada s odpovědnými institucemi Parlamentu zprávu o výkonu přenesené působnosti, nákladech a úhradách, svěřeních a převzetích agend, s návrhem změn přílohy; Parlament může změny předložit občanům k referendu.

§ 21 – Zrušovací ustanovení

Dnem přechodu se zrušují

a) zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, ve znění pozdějších předpisů,

b) vyhláška č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností, ve znění pozdějších předpisů.

§ 22 – Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení výsledku referenda, jímž byl přijat; části druhá až pátá se použijí ode dne přechodu.

Příloha – Agendy přenesené působnosti

Vysvětlivky: **O** obec, **OK** okres, **K** kraj, **IVS** instituce veřejné služby (VSI informační, VSSp správní, VSK kontrolní, VSS soudní, VSV výkonná). „Lze svěřit / převzít“ udává, kam může vykonavatel agendu svěřit podle § 6, nebo kdo ji může převzít podle § 7. Úhrada: **S** sazba za úkon, **P** paušál na obyvatele, **N** skutečné náklady.

Agenda	Hlavní dosavadní předpis	Dnes vykonává	Vykonává	Lze svěřit / převzít	Odpovědná instituce	Úhrada
Územní plán obce	stavební zákon č. 283/2021 Sb.	ORP (úřad územního plánování) pro obce	O ve vlastní působnosti (čl. 116); pořízení na žádost OK	O → OK	VSSp (metodika)	– (vlastní působnost)
Zásady územního rozvoje kraje	č. 283/2021 Sb.	K	K, schvaluje krajské referendum	–	VSSp	–
Povolování staveb (obecný stavební úřad)	č. 283/2021 Sb.	obce s obecným stavebním úřadem, K	OK; O, která byla stavebním úřadem ke dni přechodu, jej vykonává dál, nerozhodne-li jinak	O ↔ OK ↔ K	VSSp	S
Stavby vyhrazené (dopravní a energetická infrastruktura celostátního významu)	č. 283/2021 Sb.	Dopravní a energetický stavební úřad	VSSp	–	VSSp	–
Matriky (zápisy matričních událostí, sňatky, změna jména a příjmení)	zákon č. 301/2000 Sb.	matriční úřady (vybrané obce), ORP, K	zápisy a oddávání: O, která byla matričním úřadem, a OK; rozhodnutí o změně jména: OK	O ↔ OK	VSI (registr matrik)	S
Evidence obyvatel, ohlašovna trvalého pobytu	zákon č. 133/2000 Sb.	všechny obce (ohlašovny), MV	ohlašovna: O; registr: VSI	O → OK	VSI	S
Občanské průkazy	zákon č. 269/2021 Sb.	ORP, MV	žádost a předání: OK a O jako kontaktní místo; vydání a rozhodnutí: VSI	O se může stát kontaktním místem	VSI	S
Cestovní doklady	zákon č. 329/1999 Sb.	ORP, MV, zastupitelské úřady	jako občanské průkazy	jako výše	VSI	S
Řidičská oprávnění a řidičské průkazy	zákon č. 361/2000 Sb.	ORP	OK	OK → K; O kontaktní místo	VSI (registr řidičů)	S
Registr silničních	zákon č. 56/2001 Sb.	ORP	OK	OK → K; O kontaktní	VSI	S

Agenda	Hlavní dosavadní předpis	Dnes vykonává	Vykonává	Lze svěřit / převzít	Odpovědná instituce	Úhrada
vozidel				místo		
Živnostenský úřad (ohlášení, koncese, výpis)	zákon č. 455/1991 Sb.	obecní živnostenské úřady (ORP), K	OK; ohlášení i v O jako kontaktním místě	OK → K	VSS (živnostenský rejstřík)	S
Přestupky	zákony č. 250/2016 Sb. a č. 251/2016 Sb.; zákon o přestupcích (č. 35)	ORP, POÚ, obce (komise), K, správní úřady, policie	OK – přestupkové oddělení s voleným vedoucím (§ 11 zákona č. 35); O, která to rozhodne v místním referendu; VSK u přestupků služebníků a přestupků jí svěřených; do dne přechodu (§ 16) dosavadní orgány (§ 30 odst. 2 zákona č. 35)	O ↔ OK	VSK (kontrola zákonnosti), VSV (příkazy policie na místě)	S
Sociálně-právní ochrana dětí a dávky pěstounské péče	zákon č. 359/1999 Sb.; zákon o sociální pomoci (č. 39, § 9)	ORP, POÚ, obce, K	OK; terénní práce O	O ↔ OK	VSSp	P
Sociální práce a pomoc v hmotné nouzi	zákony č. 108/2006 Sb. a č. 111/2006 Sb.; zákon o sociální pomoci (č. 39)	ORP, POÚ, obce, Úřad práce ČR	sociální práce: O a OK; dávky: podle zákona č. 39	O ↔ OK	VSSp	P
Vodoprávní úřad	zákon č. 254/2001 Sb.	ORP, K	OK; K u staveb a odběrů nad rámec okresu; VSSp u vodních děl celostátního významu	OK → K	VSSp	S/P
Ochrana přírody a krajiny	zákon č. 114/1992 Sb.	obce (kácení dřevin), POÚ, ORP, K, správy chráněných území	kácení dřevin: O; ostatní: OK; přírodní parky a rezervace: K; národní parky	O ↔ OK ↔ K	VSSp (správa), VSK (dozor)	P

Agenda	Hlavní dosavadní předpis	Dnes vykonává	Vykonává	Lze svěřit / převzít	Odpovědná instituce	Úhrada
			a CHKO: VSSp; dozor: VSK			
Ověřování listin a podpisů	zákon č. 21/2006 Sb.	obce, Czech POINT, notáři	O, která o to požádá, a OK; vedle nich notáři a advokáti	O → OK	VSS (metodika ověřování)	S
Kontaktní místa veřejné správy (Czech POINT)	zákon č. 365/2000 Sb.	obce, pošty, notáři	OK povinně, O podle své volby	O → OK	VSI (provoz systémů)	S
Volby a referenda	volební zákon (č. 2), zákon č. 1	obce, ORP, K	O: volební místnosti a okrskové komise; OK: úkoly ORP; K: úkoly krajských úřadů	–	VSI (řízení voleb a referend náleží Státní volební komisi podle volebního zákona)	N
Památková péče (závazná stanoviska k obnově a úpravám památek a nemovitostí v rezervacích a zónách)	zákon č. 20/1987 Sb.; zákon o kultuře a památkové péči (č. 41, § 13)	ORP, K	O, která o to požádá, a OK; u národních kulturních památek VSSp; stanovisko do 30 dnů, jinak platí souhlas	O ↔ OK	VSSp (oddíl kulturního dědictví)	S
Ostatní agendy (lesy, myslivost, rybářství, odpady, ovzduší, silniční správní úřad a další)	zvláštní zákony	O, POÚ, ORP, K	podle § 4 odst. 1	podle § 6 a 7	podle kompetenčního zákona	S/P

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

1. Účel zákona

Většinu úředních věcí, se kterými se občan setká, nevyřizuje ministerstvo, ale obecní nebo krajský úřad v přenesené působnosti: občanský průkaz, řidičský průkaz, registrace auta, živnost, stavba, matrika, přestupek, sociálně-právní ochrana dětí. Dnes je tato státní správa rozdělena mezi všechny obce, obce s pověřeným obecním úřadem, 205 obcí s rozšířenou působností (zákon č. 314/2002 Sb., správní obvody vyhláška č. 388/2002 Sb.) a 14 krajů. Stát na ni přispívá souhrnným příspěvkem, který náklady obcí nepokrývá celý, a rozhodují jmenovaní úředníci.

Ústava mění tři věci: (1) státní správu lze celkům svěřit jen zákonem schváleným v referendu a jen s úhradou nákladů (čl. 118); (2) pravomoc patří co nejnižší úrovni a nižší celek ji může svěřit výš a vzít zpět (čl. 111); (3) kdo rozhoduje o právech občanů, musí být volen a odvolatelný (čl. 83 odst. 2). Zákon č. 14 navíc obnovuje 76 okresů a ukládá do 2 let rozhodnout, co z dosavadní přenesené působnosti zůstane celkům a co převezmou instituce veřejné služby (§ 20 odst. 3). Tento zákon to rozhoduje: okresy se stávají hlavním vykonavatelem dnešní agendy obcí s rozšířenou působností, obce si mohou agendu ponechat nebo převzít, stát hradí náklady sazbou za úkon nebo paušálem a za každé rozhodnutí odpovídá jmenovitě volený služebník.

2. Vazba na OIPD a texty autora

- **Hlava 3 OIPD, čl. 69:** nižší celky mohou delegovat pravomoci na vyšší přes OIRA a kdykoli je vypovědět; subsidiarita shora jen zákonem schváleným v OIRA – § 6, 7, 17.
- **Východiska, bod 15:** o místních věcech rozhodují občané, zejména vlastníci nemovitostí v okolí – § 5, § 13 odst. 4.
- **Ústava, čl. 116:** územní plán obce a zásady územního rozvoje kraje schvalují občané v místním referendu – § 5.
- **Ústava, čl. 118 a zákon č. 14, § 3 odst. 1 písm. c) a § 20:** státní správa jen zákonem a s úhradou nákladů – § 9 až 11.
- **Rešerše Fóra lidu, část 7.2 (č. 38):** co zůstane obcím, okresům a krajům (stavební řízení, matriky, doklady, živnosti, přestupky) a za jakou úhradu – příloha.

3. Doplnění a odchylky

Téma	Autor / ostatní zákony	Návrh	Důvod
Výchozí úroveň dnešní agendy ORP	neuvedeno	okres (§ 4, 16)	Okresů je 76, ORP 205; okres má voleného přednostu, který může za rozhodnutí odpovídat. Obec si může agendu ponechat (§ 7, 17), takže nikomu se úřad nevzdálí bez souhlasu jeho občanů.
Evidence obyvatel, matriky, doklady	zákon č. 21, § 14: vede Veřejná služba informační	registr a rozhodnutí VSI, podání a předání v okrese a obci jako kontaktním místě (příloha)	Zachová se zákon č. 21 a zároveň dostupnost; vydání průkazu není rozhodnutí, které by musel podepisovat volený služebník.

Téma	Autor / ostatní zákony	Návrh	Důvod
Stavební povolení	zákon č. 22, § 13 odst. 2: vydávají obce, podle svěření okresy a kraje	výchozí okres; obce, které stavebním úřadem jsou, jím zůstávají (příloha)	Většina z 6 254 obcí nemá stavebního úředníka; § 13 odst. 2 zákona č. 22 je s tím sladěn.
Kdo rozhoduje	zákon č. 14, § 18 odst. 2	úředník vydává jménem voleného služebníka, který odpovídá a může rozhodnutí změnit (§ 12)	Jednotné řešení podle rozboru R18 a rešerše části 2; statisíce rozhodnutí nemohou podepisovat jen volení.
Opravné prostředky	dnes odvolání ke kraji a pak žaloba	námitky k volenému služebníkovi a pak soud (§ 13)	Volený služebník odpovídá osobně, nemá nad sebou „nadřízený úřad“; odpadne jedna správní instance (rešerše, část 6.2).
Úhrada	dnes souhrnný příspěvek	sazba za úkon, paušál, skutečné náklady; sazebník úhrad nařízením, které mohou občané změnit (§ 9, 10)	Čl. 118 ústavy vyžaduje úhradu nákladů, ne příspěvek.
Odpovědné instituce	–	registr vozidel a řidičů VSI, živnostenský rejstřík VSS, památková stanoviska VSSp s fikcí souhlasu, sociálně-právní ochrana dětí podle zákona č. 39, přestupková oddělení okresů (příloha, § 12 odst. 1)	Sladění s kompetenčním zákonem (č. 34, § 9, 11, 14) a se zákony č. 35, 39 a 41.
Pojistka lhůty přechodu	ústava, čl. 124: 2 roky	nejpozději 2 roky od účinnosti ústavy, nabude-li však zákon účinnosti později než 1 rok po ústavě, nejpozději 1 rok od jeho účinnosti (§ 16 odst. 1 a 2)	Zákon se schvaluje v referendu a může nabýt účinnosti až těsně před uplynutím 2 let; obce a okresy potřebují na předání agendy alespoň rok. Zákon č. 31, čl. 12 odst. 2 na to odkazuje.
Svěření agendy výš	zákon č. 14, § 9 odst. 2: dohoda schválená občany obou celků, nejdéle 10 let	u přenesené působnosti se § 9 odst. 2 zákona č. 14 nepoužije, vyšší vykonavatel svěření nemůže odmítnout (§ 6 odst. 1 a 4)	Jde o státní správu hrazenou státem, ne o vlastní pravomoc celku; podmínky vyššího celku by bránily retrográdní subsidiaritě.
Podjatost v kraji	–	rozhoduje odpovědná instituce (§ 12 odst. 4)	Země přenesenou působnost kraje nevykonává (§ 4 odst. 2), takže nemá úředníky ani systémy agendy.
Dočasné odnětí agendy	dnes rozhodnutí krajského úřadu	jen soud na návrh odpovědné instituce, nejdéle na 1 rok, pak místní referendum (§ 14 odst. 3)	Čl. 114 odst. 2 ústavy: zásah státu jen ke kontrole zákonnosti a způsobem stanoveným zákonem.

Volené vedení odborů: Zákon nepředepisuje volbu vedoucího pro každou agendu. Celek se může rozhodnout, zda za rozhodnutí bude odpovídat starosta, přednosta nebo hejtman sám, nebo zvolí vedoucího odboru (§ 12 odst. 1). V malé obci tak nevznikne nová volená funkce, ve velkém okrese ano.

Údaje, které chybějí: Počet zaměstnanců obcí a krajů vykonávajících přenesenou působnost a skutečné náklady agend nejsou veřejně ověřeně dostupné (rešerše, část 9). Výchozí úhrada proto vychází z dosavadního příspěvku (§ 11) a první sazebník musí stavět na nákladovém šetření.

4. Soulad s ústavou a étosem

Zákon naplňuje čl. 5, 20, 59, 60, 68, 83, 96, 100, 111, 114, 116, 118 a 124 ústavy a § 3, 9–11, 18 a 20 zákona č. 14. Odpovídá étosu OIPD: moc patří nejnižší úrovni a ta si sama určí, co svěří výš; stát nesmí na obce přesouvat práci bez peněz; za každé rozhodnutí odpovídá jmenovitě volený člověk; každý vidí, kdo rozhodl, za kolik a jak rychle.

Navazující změny jiných zákonů (již promítnuté do jejich návrhů ze dne 2. 11. 2026):

- **Zákon č. 14:** § 20 odst. 1 doplnit odkaz na tento zákon; § 18 odst. 2 doplnit větu o vydávání rozhodnutí úředníkem jménem voleného služebníka a o jeho právu rozhodnutí změnit (§ 12 tohoto zákona); § 22 odst. 2 sladit den zrušení zákona č. 128/2000 Sb. s dnem přechodu, protože zákon o obcích dnes upravuje přenesenou působnost (§ 61–66).
- **Zákon č. 21, § 14 odst. 1:** doplnit, že úkony evidence obyvatel, matrik a dokladů lze činit u okresů a obcí jako kontaktních míst a že zápisy matričních událostí provádějí matriční obce a okresy podle zákona č. 38.
- **Zákon č. 22, § 13 odst. 2:** nahradit pravidlem, že stavební povolení vydávají okresy a obce, které jsou stavebními úřady nebo agendu převezmou podle zákona č. 38; úhrada podle zákona č. 38. Registr vozidel a řidičů patří podle kompetenčního zákona (§ 11 písm. c)) Veřejné službě informační (zákon č. 21, § 5 a 14) a živnostenský rejstřík Veřejné službě soudní (zákon č. 18, § 10); odpovědné instituce v příloze jsou s tím sladěny.
- **Zákon č. 20, § 15:** doplnit, že přestupky projednávané okresy a obcemi upravuje zákon o přestupcích a kontrolu zákonnosti v nich vykonává Veřejná služba kontrolní.
- **Zákon č. 35 (přestupky):** určit okres jako hlavní správní orgán pro přestupky (nástupce ORP a POÚ), obce pro přestupky proti vyhláškám; námitky (odpor) k volenému vedoucímu přestupkového odboru okresu nebo přímo k soudu.
- **Zákon č. 39 (sociální pomoc):** určit, kdo rozhoduje o dávkách pomoci v nouzi; sociální práce a sociálně-právní ochrana dětí zůstávají podle tohoto zákona okresům a obcím.
- **Zákon č. 34 (kompetenční):** přiřadit odpovědné instituce k agendám, které příloha označuje jen obecně („ostatní agendy“).
- **Zákon č. 2:** úkoly obcí s rozšířenou působností při volbách přenést na okresy.

5. Dopady

Obce s rozšířenou působností přestanou být ze zákona státními úřady pro okolní obce; jejich úředníci přejdou na okresy, nebo zůstanou obci, která agendu převezme. Pro občana se pracoviště nemusí změnit (§ 17 odst. 2) a doklady a výpisy vyřídí v kterékoli obci, která je kontaktním místem. Pro obce znamená zákon plnou úhradu nákladů místo dnešního příspěvku. Pro stát znamená vyšší přímé výdaje na úhradu, ale také přehled o nákladech každého úkonu, kterým se vykonavatelé mohou porovnávat.

B. Zvláštní část

K § 1 až 3: Předmět, pojmy a zásady: blízkost, plná úhrada, jednou poskytnuté údaje se znovu nevyžadují, rozhoduje člověk.

K § 4 a 5: Výchozí rozdělení agend a pravidlo pro agendy, které příloha neuvádí; územní plán jako věc vlastní působnosti obce a referenda podle čl. 116 ústavy.

K § 6 až 8: Retrográdní subsidiarita: svěření vzhůru referendem, převzetí obcí s podmínkami odborné způsobilosti, které nelze bez důvodu odepřít, a přechod majetku a lidí podle zákona č. 32.

K § 9 až 11: Úhrada nákladů sazbou za úkon, paušálem nebo skutečnými náklady, sazebník úhrad a výchozí úhrada podle dosavadního příspěvku.

K § 12 a 13: Rozhodující služebník podle jednotného modelu OIPD, námitky místo odvolání, soudní přezkum a občanské veto.

K § 14 a 15: Kontrola zákonnosti odpovědnou institucí, přezkumné řízení, dočasné odnětí agendy jen soudem, otevřenost výkonu.

K § 16 až 19: Den přechodu (nejpozději 2 roky od účinnosti ústavy, a nabude-li zákon účinnosti později než 1 rok po ústavě, nejpozději 1 rok od účinnosti zákona, aby obce i okresy měly čas na předání), volba obcí ponechat si agendu, přechod zaměstnanců, věcí, spisů a řízení, výklad odkazů na ORP a POÚ.

K § 20 až 22 a příloze: Přezkum po 3 letech, zrušení zákona č. 314/2002 Sb. a vyhlášky č. 388/2002 Sb., účinnost a výčet agend.

Zdroje: Občanská ústava ČR (OIPD), čl. 5, 20, 59, 60, 68, 83, 96, 100, 111, 114, 116, 118, 124 (forumlidu.cz/oipd/navrh-ustavy); Fórum lidu – OIPD: Hlava 3 (čl. 69), Východiska (bod 15) (forumlidu.cz/oipd/hlava-3, /vychodiska), seznam zákonů (forumlidu.cz/oipd/seznam-zakonu); návrhy zákonů č. 1, 2, 14, 20, 21, 22, 31, 32, 34, 35 a 39; Rešerše veřejné správy a přechodu práva (Fórum lidu, 2. 11. 2026), části 1.6, 2, 6 a 7; Rozbor pro autora, bod R18; ČSÚ – obce s rozšířenou působností (zákon č. 314/2002 Sb., vyhláška č. 388/2002 Sb.); zákony č. 128/2000 Sb., 500/2004 Sb., 634/2004 Sb., 283/2021 Sb., 301/2000 Sb., 133/2000 Sb., 269/2021 Sb., 329/1999 Sb., 361/2000 Sb., 56/2001 Sb., 455/1991 Sb., 250/2016 Sb., 251/2016 Sb., 359/1999 Sb., 108/2006 Sb., 111/2006 Sb., 254/2001 Sb., 114/1992 Sb., 21/2006 Sb., 365/2000 Sb. Počet obcí s pověřeným obecním úřadem nebyl ověřen, proto se neuvádí.